

Gašper Bivšek
PROVINCA. MRAK

TIHOŽITJA

variacije na ljudske teme

*velika senca sredi ničesar
dvajset korakov razpona čez krila*

*hodim po pepelu in veter lovim
ptico nad glavo komaj še vidim*

1

Zaprta konji. Težke, mastne grive jim prekrivajo
lepše polovice glav. Čelna lisa stopljena
z umazano dlako telesa. Popolna simetrija
izpadajočih kocin, sprijetih repov in prhljaja.
Zaprta konji v sopari velikega kamnitega hleva.
Kultivirani tako, da serjejo v kot, varčujejo
s krmo in ne grizejo zapahov, ko nanje
od stropa kapljajo mlečne znojne kaplje, ko jih
v povešene trebuhe grizejo preživele muhe.
Pridušeni rezget prašnih gobcev vedno sklonjenih
glav, ponižnih s ponosno lokastimi vratovi.
Zelene duri se komaj odprejo. Počasi popustijo
zraščeni stalaktiti. Treba je močno opreti ramo
ob nabrekel vlažen les. *Omahujoče konji prestopijo
prag; njihove velike zrcalne oči.* Trepetave trepalnice
v smrtnem krču. Meča, trzajoča, pripravljena na skok,
ušesa pokonci, ponižnost megličasto hlapi s hrbitišč.
V snegu puščajo vedno manj umazane silhuete:
padajo, se obračajo, vstajajo, nič kaj simetrično norijo,
in izginjajo zaprta konji v prižigajoče svečnično jutro.
Ko se topi vse krajša noč,
jim veter spet razčese grive.

Čebelnjak. Na rjast oster kavelj obešena podkev;
sreča ali potencialna zastrupitev s tetanusom.
Dvoje brezovih rogovil in nad njima korito
za rože, kot dvoje vzpenjajočih kač, ki nosita
mehko zibel. Rož ni. Univerzalni ljudje so jih
demistificirali – začele so gniti in se spremenile
v CO₂, N₂, H₂O in humusno komponento.
Štiribarvna vetrnica se vrti – zelena, oranžna,
bela, modra. Zelena oranžna bela modra in obstoji.
Panji so različnih barv in naključnih številčk;
barvna paleta od temno rjave do bledikavo bele.
Najprej je pet, nato sedem, ena, devet in dva ...
Skupaj jih je trinajst in eden s panjsko končnico,
na kateri gozdar udriha po tatinski medvedji lobanji,
kri šprica – prevladujeta rdeča in zelena barva.
Tudi tukaj nekaj manjka – čebele (tudi njih je doletelo).
Genetika je sposobna vzgojiti samooprašne
sorte sadja. Če to povem bolj enostavno:
to so jablane in hruške, ki kavsajo brez posrednikov.
V panjih so ostali čebelja krila in vosek,
molji in mravlje, ki jih bodo kmalu demistificirali
in se bodo morale uboge živalce odseliti
ali spremeniti v kaj uporabnega, v kaj stvarnega.
Zadnja industrijska revolucija golazni ne rabi;
trgovali bomo z nečim, kar ne obstaja,

in pozabili na tisto, kar je.
Vrata v čebelnjak so majava, zatič je pobarvan zeleno.
Če bi jih lahko odprli, bi zagotovo zaškripalo,
vendar ne gre – na zatiču sta plomba
in dokument z žigom društva univerzalnih ljudi.
»V postopku demistifikacije« piše z mastno pisavo.
Demistifikacija je strašna in dolga beseda.
Vlamljati moram v lastni čebelnjak.

Rudniške šine, položene med stenama vzdolž z vrati,
med njimi v *velb* napravljeni opečnati zidaki. Tla iz zemlje,
stene kamnite – osem stopinj kot v jamskem rovu.

V kotu lanski krompir: dolge roza cime, prepletene z
oranžno

mrežasto vrečo. Kamen na škafu za kisanje zelja;
kamen, ki pove, kakšno bo vreme. Nanj položiš dlan
(odpre usta in dahne), če je rosen, bo dež – rosni kamen.
Police so pol polne in pol prazne: olje in kis, sladkor in sol,
kozarci vloženi kumar, češpljeva marmelada, kristaliziran
med.

Tople vode bo treba, da bo med tekoč, da bodo noge
shodile.

V kup zemlje je zagreben hren, da mu ne uidejo moči
v času hladne zime, ob topli steni se suši goba za
žegnani ogenj. Na mizi tehtnica bolj za srečo;
varnostni zatič nikoli sproščen. Zato se vedno vaga
na lepe oči, zato se vedno opeče in nikoli ogoljufa.

4

Forma universalis. Največji slap je, ko dežuje.
Volkovi se vračajo. Iz ust jim kakor graben teče slina.
Zemlja se mehča, z ralom na bok obračam
svetleče brazde. Ralo je ostro in kožne barve.
Sklonim se in polížem. Okus mi je znan – rahlo grenek,
rahlo slan – to bo dobra njiva. Naberem smrekovih vej,
da označim tirnice. Sejati začnem na desni.
Za vsak korak je ena pest; zamah v loku,
razširim prste, semena se enakomerno razletijo.
Vlada brezvetrje. Strigalica gnezdi ob bobniču.
Vse je v tipanju podplатов, ves svet v medmetih.
Čez dva meseca bo padel za izolacijo sneg,
spomladi bo skopnel, poleti bo polje rži;
rjavkast oblaček cvetnega prahu in zlati klasi
in med klasi *mak*, rdeč kot tvoje laneno krilo,
pod katerim nemirno čaka nežna sladka kost.

Lahko bi rekel »stojte«, jih pomedel z roko stran,
brezbrižno kakor z metlo prah, ampak raje pritisnem uho
še tesneje ob zemljine prsi, si mrmram *Holstove Planete*,
z enim očesom sanjam, z drugim opazujem oblake,
kronanja gozdnih princes, odpiranje mehkih ptičjih
kljunov,
ki prosijo za še, prosijo za še. In detla, ki trka in trka in
trka ...
na orehovo perelo dušo, njegovo iskanje drobnih
kolonialcev.
Neprekinjena črta se vije čez teme moje glave in po vratu,
mravljinčna sled pred spuščajočo se giljotino.
Lahko bi zakričal »stojte!«, a raje ne naredim nič.

6

Kot konkvistadorjeva čelada
je na križ poveznjena *plehnata* streha,
rjava, kjer so se žebli zarili v les:
sredi gozda na razpotju stoji križ.
Je bela dogorela sveča, šopek plastičnih orhidej.
Pot tja je kratka, nazaj se vleče kot čez stepo.
Sin je nag in bled, kot sled polževega potovanja,
komaj še vidna lepljiva enosmernost razpotja
med nesmrtnima podobama rdečega bora in lipe.
Stvarnost pod stvarnikom: lahko izbereš pot, ne obotavlja
se predolgo, 72 ur je smrtna doza za kafrasto srce.
Polž pa je že daleč stran, *daleč za tremi vodami*.

On, fotograf, ki je zalezoval ptice ob gozdnem robu,
ki je opustil kajenje, ker je ptice motilo hreščanje
v pljučih in se niso približale. S sabo je jemal skorje kruha
in ga po več ur namakal v žganje, v svoji kloaki iz jelovih vej,
slep na eno oko. Umrl je smrt zalezovane živali.
Našli so ga po nekaj mesecih na mejnem sedlu.
Njegova patološka slika: skljuvan obraz,
odprt trebuh s črvičastimi pionirji, roke, od razpada zelene,
so objemale aparat – zenica aparata široko odprta.
Patetika: poletel je s pticami
(najbrž vranami ali parom krokarjev);
modro oko na modrem nebu sveti.

8

Poletno nebo nosi blago modro mečkaninasto *adro*,
nikoli zlikano, že dolgo neoprano. Že dolgo niso
vodni duhovi vstali in zaplesali v koprenast oblak.
Vrač je odšel na planino noge v potok držat.
Poldan bije ... Počasi, kakor *raztrganci* skozi sotesko,
prileze skozi zrak odlitek bakrenega zvena: pol-dan, pol-
dan ...

če bi šel skozi zoreči vinograd, globoko vdihnil, bi se vnel
in izginil; zajadral nekam pod *adro*, le sandale bi našli,
ko bi obirali grozdje. Maček leži na cesti, srce mu nevidno
bije.

Vsake toliko dvigne rep in ga spet spusti – to je termometer.
Roj muh se pase na vratih, muhe so črne in črna so vrata,
nepozorno oko jih niti ne opazi; trenutno niso nadležne.
Nikoli nismo ravnali polja kot sosed, kjer je sedaj
kot v *puščavi Gobi*. Pri nas je lipa na sredi in pod lipo
senca,

kamor se zavlečeva z gospodično. In pod gospodično sem
jaz.

Ptice pojejo poldan. Gledam v njene zelene oči, pod zeleno
krošnjo
še bolj zelene.

Pod zlatimi praškimi kupolami me prvič sprejme ženska.
Toplo je, pozabljam na jezik ukazov, jezik laži in granat.
Kijev, umikamo se po njivi krompirja.

Jesen, pod stopali so gomolji, veliki kot glave,
ne oziram se. Pod raztrgan površnik naletava listje,
cev moje puške je rjava.

Ob zori mitraljezcu nalagam šaržer,
sovražniki se lepijo na njegovo muho, pijani,
v njihovih krikih so dom, mati in žena.

Pozabljam na jezik ukazov, jezik laži in granat.
Žvižg groma pred Berlinom, jekleni drobci se zarijejo
v moje mesovje. Molčim, ogreje me kri, vpita
v raztrgane hlače. Bolničarke imajo mehke roke,
pojejo mi pesmi, da zaspim.

Pozabljam na jezik ukazov, jezik laži in granat.

V rudniku tešem tramove za najgloblji grob:
povej mi, so kupole v Pragi še zlate?

Svet se je postaral, in jaz, še zadnji dih izpod pentlje grla,
pozabim na jezik ukazov, jezik laži in granat, zaspim.

10

Jesen je bila radodarna z nami.
Z zlatimi zobmi je pregrizla zelene verige.
V zemlji je pomnožila krompir z dvajset,
hrastovi sodi niso več prazno bobneli,
mamuti iz planin so dobili debelo kožo.
Jesen je bila radodarna z njimi;
pobila je muhe in mamuti so srečni.
Šla je jesen čez pokopališče
in tam namnožila tudi križe.
Prvega novembra je bilo morje sveč,
bilo je hladno in deževalo je –
dame so nosile debele krznene plašče,
ministrant, ki je župniku držal marelo,
je bil najbolj moker – cedilo se je od halje.
Povešena ramena. Napiti mamutji plašči
so nekam bingljali in niso zazvonili.
Poševni dež je gasil drobne plamenčke.
Ugotovil sem, od kod njeni zlati zobje:
jesen je bila radodarna z mano.

V septembru mrko veter veje maje, mrmraje prihajam iz
gozda,
strah. Kot bi bilo včeraj, se zdi, ne čutim preskoka v času,
počasi čovelj čovelj dohaja – občutek, kot da vse stoji pri
miru.

Na nebu elipse riše hladna ptica, z vseh strani jo modrina
objema,
hribi so okronani s soncem, nevidno se na bilkah rosa
nabira.

Dlani lakirane na črno, roke dolge, pod komolce zavihana
srajca.

Težko sklenem sporazum s pesnikom. Roke,
ki lahko naredijo zibel, naj bi držale za svinčnik.
Neprestano mi šepeta besede iz lesa. Korak, korak,
korak, korak ... pepelnata ura tiktaka v večer,
v samoto in noč vse limitira. *Zakaj ravno ta mrak,*
vprašaš. Sezuješ si copate, v nogavicah ležeš spat.
Zjutraj se zbujaš z mrzlimi nogami in prehlajenih kril.

12

Stojim tri korake pred vrati.
Ključavnica je narejena *za cir*, v okras,
in res, ključa še nikoli nisem videl.
Odmaknem zapah – obrabljeni del nekega kosirja kose,
se vrata odprejo – štirikotni mozaik neobrobljenih desk,
špranjo med dvema tretja deska prekriva.
Izbuljene oči odrezanih vej pogledajo poševno.
Pod pragom je klada, da se laže vstopi,
zemljasta tla so zbita v črn tlak.
Iz tramovja me objame grleni glas,
kamniti glavi počasi spuščata
svoja jeklena kljuna k tlom.
Velikana klečita vsak na svojem lesenem podestu,
bolj podobna primatom kot ljudem,
njuni telesi drhtita drseč med nogami.
Iz črne, kot sito preluknjane skrinje
se penijo in tečejo sladki sokovi.
Kdor si je iz roke v roko podajal leseni vzvod,
vrtel kamen navzgor po neskončnem vijaku,
je alkimist. Čez njegove dlani teče desetine rek.
Vsega bo konec, ko bosta kljuna zadela ob tla –
nobene iskre ne bo, le počasi se bosta ulegla
v vsakemu posebej namenjeno luknjo,
potrpežljivo čakala, dokler se spet ne zavrti.
Nekam tiho bo postalo, kapljalo bo le še od strehe.

Tri korake pred vrati s premočeno srajco iz jute
poslušam dvoje preš, njuno neusmiljeno stiskanje,
in se ne bojim vstopiti.

13

dedu

Obsojati človeka, ko sam o sebi vedno manj vem
in je lupina jutranjega jajca edini realen svet.
Nameri streljaj, nameri streljaj! Tujec v jami.
Veš, da so okoli sami norci, in še sam postaneš nor,
globlje ko greš, večja praznina ti kljuva v glavo:
je v tej črnini kri sploh rdeča?
V zimski mesečini izpuhtevajo duše;
kakšen obraz kje, slika obraza,
tukaj-tam zaškriplje nekaj, tukaj-tam se kaj splaši,
tukaj-tam se cev očisti, tukaj-tam zaspi, zaspi ...
Sedi na tnalu, mirno, uglajeno, največji gospod.
Narišem mu veke, zgladim mu obraz,
lahkotnost velike roke s palico pokaže pekoče obzorje:
tam zadaj je sanjava dežela, reče.
S praga jo otrok stečem iskat.